

Härskare styr inte - Spinoza & Deleuze

Spinoza hjälper oss att bryta med föreställningen om makt som styrning.

Spinoza utgår från att samhället finns, att vi befinner oss i detta samhälle, att vi inte kan finna oss utanför det och att samhället behöver ett härskarvälde (dominion).

Spinoza har en container-bild av samhället, han ser det som en helhet vilken innehåller (contain) medborgare och institutioner. Samhället ses också som synonymt med staten. I [andra texter](#) har jag kritiserat sådana containervärldsbilder av samhället. Det finns mer relevanta föreställningar där kompositioner, kopplingar och sammansättningar ersätter totalitetstänkandet. Samhället blir inte synonymt med staten. Och staten kan aldrig vara ett samhälle.

Det finns dock något intressant i Spinozas teori om staten. Det är att härskarna inte är styrande.

Makt som resonans snarare än styrning

Härskarna styr inte så som det framställs av våra samtida proteströrelser och massmedier. Spinoza bryter med föreställningen om härskande som styrande.

Istället för att vara styrande, marionett spelare, är härskarna mer som bastrummor. Härskarna bör i Spinozas politiska filosofi snarare dominera pulsen. Att leda handlar om att stärka den puls som leder framåt — inte om att styra. Härskarna fungerar mer som resonans, förstärkning av en ton.

De underordnade föreställs agera som mängd och de kallas därför multituden. I Spinozas *A Treatise on Politics* har jag funnit åtminstone två mekanismer som förklarar rundgången mellan härskarna och mängden. Härskarna kan antingen ledas av sin rädsla för multituden. Eller så söker härskarna rekrytera stöd hos multituden.[1] I båda fallen skapas en rundgång, en resonans, mellan härskarna och den underordnade mängden.

Spinoza fastnar dock i en binär dichotomi mellan de rationella, taktiska härskarna, och den opersonliga mängden. Vi får därmed två motsatta subjekt, en härskande grupp som taktiskt och reaktivt agerar mot, eller följer, mängden. Och en lika reaktiv mängd som behöver härskarnas ordning för att förverkliga sig.

Deleuze och Guattari om makt

Makt kodas, enligt Deleuze och Guattari, ofta som binära motsatser: "it simultaneously performs an overcoding by binary organizations and resonance (Powers, Church, empires, rich-poor, men-women, etc.)"[2] Motsättningar mellan två parter, dichotomier, kan inte avfärdas. Men stater verkar inte genom en central binär motsättning.

Stater verkar inte genom centrala maktcentrum. Deleuze och Guattari visar att stater snarare består av resonanser mellan många maktcentrum.

Vi är alla regerande

Den gamla vänsterföreställningen om att staten förklaras genom en central motsättning måste avfärdas. Vi behöver dessutom avfärda den liberala föreställningen om att makt centraliseras till ett styrande maktcentrum (pyramidmetaforen). "*There are already just as many power centers ... in State societies. The latter ... behave as apparatuses of resonance; they organize resonance.*"[3]

Deleuze och Guattari ger oss verktyg för att lämna föreställningen om samhället som totalitet och som synonymt med staten. Sådana totaliteter tänks innehålla både medborgare och lokala samhällen.

Komposition istället för totalitet

Vi får istället verktyg för att se hur makt sätts samman och plockas isär, och där kompositionerna ständigt ändras. Regerande och makt materialiseras överallt. Regerande är mer lokalt än centralt.

Detta sker genom repeterande. Inte repeterande som kopiering utan som nyskapande. Repeterandet kan stärka de dominanta pulserna. Repeterandet kan också producera nya kompositioner och nya synkoper. Repeterandet

mångfaldigar eller hålla samman. Relationen härskande och makt (lydnad, underordning) är inte pyramidformad utan utspridande. Makt centraliseras sällan. Makt mångfaldigar sig.

Regerande sprids

Regerande och lydande sprids som svamprötter åt alla håll. Vi är alla blivande regering. Forskare, företagare, lokalsamhällen, föreningar och institutioner tar fler politiska beslut än de som tituleras politiker. Det är inte så mycket parlamentet som producerar politik. Gemensamma beslut tas omkring oss hela tiden.

Det blir därmed ett gravt misstag att vända sig mot ett föreställt maktcentrum och ignorera all politik som sker runt oss. Massmedia och [proteströrelser](#) vänder sig mot ett föreställt centrum. De riktar sig mot, de vänder sig till. De vänder sig därmed bort från det politiska.

Per Herngren

2009-07-24, version 0.1.1

Fotnoter

[1] Benedictus de Spinoza, *A Treatise on Politics*, London: Holyoake and Co, 1854, paragraph XI p 58.

[2] Gilles Deleuze, Félix Guattari, *A Thousand Plateaus Capitalism and Schizophrenia*, Continuum, 2007, first published 1980, p 219.

[3] Gilles Deleuze, Félix Guattari, *A Thousand Plateaus Capitalism and Schizophrenia*, Continuum, 2007, first published 1980, p 211.

Vad är makt? - Några begrepp

Texter om ickevåld, konflikthantering, samhällsförändring, civil olydnad och plogbillsrörelsen